

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1-а, 1000 София, тел. 986-21-67, 987-55-13,
[e-mail:arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. № 819

Дата: 06.11.2025 г.

**ДО
МИНИСТЕРСТВОТО НА ПРАВОСЪДИЕТО**

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,
представяван от заместник-председателя —
адв. Валя Гигова

Относно:

Проект на Решение на Министерския съвет 04-00-42/23.10.2025 г. за одобряване на проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

В отговор на Ваше писмо, изпратено по електронна поща, Висшият адвокатски съвет (ВАДвС) представя на Вашето внимание становище по Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс (ЗИДНПК).

С предложението са направени предложения за изменения в НПК, свързани с Резолюция на Съвета на Европейския съюз относно пътна карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в

рамките на наказателното производство („пътната карта“), и в частност шест директиви, наричани за краткост „директиви относно процесуалните права“, а именно: Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство (Директива 2010/64/ЕС), Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно правото на информация в наказателното производство (Директива 2012/13/ЕС), Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г. относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (Директива 2013/48/ЕС), Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невинност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (Директива (ЕС) 2016/343), Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство (Директива (ЕС) 2016/800), Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 г. относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест (Директива (ЕС) 2016/1919). Цитирани са и две ключови дела на Съда на Европейския съюз дело: С-608/21 и дело С-209/22 – СЕС.

Предложеният законопроект следва да бъде подкрепен в цялост, доколкото е свързан с необходимост от синхронизиране на националното законодателство с приети от ЕС директиви, чиито срокове за транспониране са изтекли, а отделни разяснения по прилагане правото на ЕС са дадени в цитираните решения на СЕС.

Към законопроекта, обаче, могат да бъдат дадени следните препоръки, като изрично обръщаме внимание, че някои от новите промени са неефективни и не допринасят за усъвършенстване на законодателството:

1) В законопроекта се предвиждат редица права на едно лице, даващо показания, които го уличават в престъпление, когато последното придобива статут на *de facto* заподозрян (уредени в нови ал. 7-11 на чл. 139 НПК, представляващи (в голямата си част) буквален препис на чл. 3 и чл. 6, пар. 1 от Директива 2012/13/ЕС, както и чл. 3, пар. 1 от Директива 2013/48/ЕС. Обръщаме внимание, че наднационалният стандарт изрично признава фигурата на „заподозрения“ като страна в процеса, каквато фигура не е изрично разписаната със законопроекта, а „пришита“ в чл. 139 НПК („разпит на свидетел“). На пръв

прочит предвидените промени удовлетворяват изискванията на цитираните директиви, но за да бъдат ефективно упражнени правата на заподозрения, следва да се имат предвид и следните постановки:

- Съгласно чл. 7, пар. 2 Директива 2012/13/ЕС: „*С цел гарантиране на справедливостта на производството и подготовка на защитата държавите-членки гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите или на техните адвокати се предоставя достъп най-малко до всички доказателствени материали, независимо дали са в полза на заподозрения или обвиняемия или в подкрепа на обвинението, с които разполагат компетентните органи.*“ Иначе казано, за да бъдат „охранени“ правата на заподозрения и за може последният да се ползва ефективно от защитник, то същият следва не само да бъде да бъде уведомен за подозрението срещу него, като се опише престъплението от фактическа и правна страна, но да и получи навременен достъп до материалите по това обвинение при спазване на ограниченията по чл. 7, пар. 4 от Директивата (т.е. ако не са налице специалните отрицателни предпоставки по пар. 4, то заподозреният следва да има достъп поне до някои актове, свързани с разследването, а именно до Постановлението за образуване на ДП, акт за разпоредена проверка, докладни записки, сведения, разпити и т.н.). Само по този начин заподозреният, а и неговият защитник, могат да упражнят ефективно правата си. Новите промени не предвиждат изрично такъв достъп, което е съществен пропуск, непозволяващ ефективност на процедурата;

- Съгласно предвидените промени: „*Ако по време на разпит, свидетелят започне да дава показания, които го уличават в извършване на престъпление, органът, който извършва разпита, е длъжен да прекрати разпита и да му разясни правата (подробно изброени)*“. Въпросът, който се поставя, е как се санкционират действията на съответния орган, извършващ разпит/снимащ сведения при проверка по реда на чл. 145 ЗСВ, ако такъв разпит/сведения не бъдат прекратени (във всички случаи изложеното от това лице, дори да не може да се ползва срещу него, доколкото няма статут на обвиняем, може да представлява източник на данни от значение за разследването/проверката). В законопроекта не са предвидени такива механизми. Считаме, че такива могат да се предвидят едва когато фигурата на „заподозрения“ получи легална дефиниция за целите на закона, и доколкото тази фигура не възниква само по време на разпит/проверка (каквато идея е вложена в новите промени на чл. 139 НПК), а обикновено данни за нея се сочат още в сигнала за извършено престъпление.

2) В законопроекта се предвижда, че преди извършването на определени действия по НПК (оглед на лице, претърсване и изземване, обиск – „способи за доказване по НПК“) съответният орган разяснява на лицето: правото

му на адвокат; правото му на правна помощ и условията за нейното получаване по реда на Закона за правната помощ. Това право не е фундаментално ново за легислатурата, напротив. Проблемът е, че правото на достъп до адвокат на практика е изключително стеснено/изключено при т. нар. „неотложна необходимост“. Изрично новите текстове дерогират правото на достъп до адвокат (в широк смисъл) при неотложна необходимост: да се предотврати настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на лице или когато провеждането на действието е наложително и възпрепятстване му би затруднило сериозно наказателното производство. Ноторно е, че и при сега действащата уредба „неотложността“ е преценка на органа, извършващ действието, а протоколите от извършени действия при условията на неотложност се преценяват бланкетно при предвидения съдебен контрол. Ноторно е, че промените се отнасят до действия, които на практика в България винаги се извършват при условията на неотложност с аргументи, че ще бъде затруднено сериозно наказателното производство (без да е изяснен по законодателен път смисълът, който се влага в тази формулировка), и в този смисъл, предложените изменения могат да бъдат квалифицирани като „неефективни“, с нищо недопринасящи за правото на достъп до адвокат по смисъла на европейските стандарти. Този проблем продължава да е флагрантен и при привличане на обвиняем по реда на чл. 219, ал. 2 НПК (със съставянето на протокола за първото действие по разследването срещу него). С оглед на това, като препоръка към законопроекта може да се отправи следното: конкретни изисквания към съдилищата, осъществяващи съдебен контрол върху действия по разследване, извършени при условията на „неотложност“ и формулиране на ясни стандарти кога е наложително предприемането на незабавни действия от страна на разследващите органи, за да се предотврати сериозно възпрепятстване на наказателното производство (каквито са съображенията към Директива 2013/48/ЕС). До голяма степен този въпрос е по отношение на правоприлагането, но доколкото практиката на съдилищата е бланкетна в този смисъл, проблемите на неотложността биха могли да бъдат преодоляни чрез разписване на стандарти в НПК.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

/п/

АДВ. ВАЛЯ ГИГОВА